

Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
JULIANE KOKOTT
της 25ης Μαρτίου 2021¹

Υπόθεση C-22/20

**Ευρωπαϊκή Επιτροπή
κατά
Βασιλείου της Σουηδίας**

(Σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων)

«Παράβαση κράτους μέλους – Οδηγία 91/271/ΕΟΚ – Επεξεργασία αστικών λυμάτων – Δευτεροβάθμια επεξεργασία των λυμάτων – Αυστηρότερη επεξεργασία των λυμάτων που απορρίπτονται σε ευαίσθητες περιοχές – Καλόπιστη συνεργασία – Προσκόμιση στοιχείων»

I. Εισαγωγή

1. Με την οδηγία 91/271², η Ένωση επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να κατασκευάζουν και να θέτουν σε λειτουργία, σε οικισμούς ορισμένου μεγέθους, σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων συγκεκριμένης απόδοσης. Στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή προσάπτει στη Σουηδία ότι παρέβη την εν λόγω υποχρέωση όσον αφορά ορισμένους οικισμούς.

2. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει, πρώτον, να διευκρινιστεί αν η εξαίρεση την οποία προβλέπει η οδηγία όσον αφορά τους τόπους που βρίσκονται σε ορεινές περιοχές πρέπει να εφαρμόζεται, λόγω παρόμοιων περιβαλλοντικών συνθηκών, και στους τόπους που βρίσκονται στον απώτατο Βορρά. Δεύτερον, οι διάδικοι διαφωνούν ως προς το ζήτημα με βάση ποια στοιχεία μετρήσεων προσδιορίζεται η απόδοση των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων. Τρίτον, τέλος, η Επιτροπή προσάπτει στη Σουηδία ότι δεν προσκόμισε ορισμένα στοιχεία μετρήσεων τα οποία είναι αναγκαία για την εκτίμηση του αμυντικού ισχυρισμού που αφορά τη λεγόμενη φυσική μείωση του αζώτου.

¹ Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γερμανική.

² Εφαρμογή έχει η οδηγία 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (ΕΕ 1991, L 135, σ. 40), όπως τροποποιήθηκε με την οδηγία 2013/64/ΕΕ του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 2013 (ΕΕ 2013, L 353, σ. 8).

II. Το νομικό πλαίσιο

3. Το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 προβλέπει τη λεγόμενη δευτεροβάθμια επεξεργασία των λυμάτων:

«1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα να υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή σε ισοδύναμη επεξεργασία, ως εξής:

- το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2000, για όλες τις απορρίψεις λυμάτων από οικισμούς με ι.π. [(ισοδύναμο πληθυσμό)] άνω των 15 000,
- το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2005, για όλες τις απορρίψεις λυμάτων από οικισμούς με ι.π. μεταξύ 10 000 και 15 000,
- το αργότερο έως τις 31 Δεκεμβρίου 2005, για τα λύματα που αποβάλλονται σε γλυκά ύδατα και σε εκβολές ποταμών, από οικισμούς με ι.π. μεταξύ 2 000 και 10 000.

(1α) [...]

2. Τα αστικά λύματα που απορρίπτονται σε ύδατα ορεινών περιοχών (υψομέτρου άνω των 1 500 μέτρων), όπου, λόγω των χαμηλών θερμοκρασιών, η βιολογική επεξεργασία είναι δυσεφάρμοστη, μπορούν να υποβάλλονται σε λιγότερ[ο] αυστηρή επεξεργασία από εκείνη που ορίζεται στην παράγραφο 1, εφόσον λεπτομερείς μελέτες αποδεικνύουν ότι οι εν λόγω απορρίψεις δεν επηρεάζουν δυσμενώς το περιβάλλον.

3. Οι απορρίψεις από τους περιγραφόμενους στις παραγράφους 1 και 2 σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις του παραρτήματος I, σημείο Β. [...]

4. Το άρθρο 5 της οδηγίας 91/271 θέτει ειδικές απαιτήσεις για τις απορρίψεις σε ιδιαίτερα ευαίσθητες περιοχές:

«1. Για τους σκοπούς της παραγράφου 2, τα κράτη μέλη προσδιορίζουν, μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1993, τις ευαίσθητες περιοχές σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίζονται στο παράρτημα II.

2. Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, πριν από την απόρριψή τους σε ευαίσθητες περιοχές, τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα, να υποβάλλονται, το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1998, σε επεξεργασία αυστηρότερη από εκείνη που περιγράφεται στο άρθρο 4, για όλες τις απορρίψεις από οικισμούς με ι.π. άνω των 10 000.

(2α) [...]

3. Οι απορρίψεις από τους περιγραφόμενους στην παράγραφο 2 σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις του παραρτήματος I, σημείο Β. [...]

5. Το άρθρο 10 της οδηγίας 91/271 αφορά τις τοπικές κλιματικές συνθήκες:

«Τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι σταθμοί επεξεργασίας αστικών λυμάτων, που κατασκευάζονται ώστε να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις των άρθρων 4, 5, 6 και 7, να

σχεδιάζονται, να κατασκευάζονται, να λειτουργούν και να συντηρούνται με τρόπο που να εξασφαλίζει επαρκείς αποδόσεις υπό όλες τις συνήθεις τοπικές κλιματικές συνθήκες. Κατά το σχεδιασμό των σταθμών, λαμβάνονται υπόψη οι εποχιακές διακυμάνσεις του φορτίου.»

6. Κατά το άρθρο 15, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, της οδηγίας 91/271, οι αρμόδιες αρχές ή τα κατάλληλα όργανα παρακολουθούν τις απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων, για να εξακριβώνουν τη συμμόρφωση προς τις απαιτήσεις του παραρτήματος I, σημείο Β, σύμφωνα με τις διαδικασίες ελέγχου που ορίζονται στο παράρτημα I, σημείο Δ.

7. Το παράρτημα I, σημείο Β («Απόρριψη από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων στα ύδατα υποδοχής»), της οδηγίας 91/271 προβλέπει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«Οι απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων, οι οποίες υποβάλλονται σε επεξεργασία, σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 5 της παρούσας οδηγίας, πρέπει να πληρούν τις απαιτήσεις που παρατίθενται στον πίνακα 1.»

8. Ο πίνακας 1 του παραρτήματος I της οδηγίας 91/271 επιγράφεται «Απαιτήσεις για απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων που διέπονται από τα άρθρα 4 και 5 της παρούσας οδηγίας» και έχει ως εξής:

«Παράμετροι	Συγκέντρωση	Ελάχιστη εκατοστιαία μείωση [...]	[...]
Βιο[χημικές] ανάγκες σε οξυγόνο (BOD5 στους 20 °C) χωρίς νιτροποίηση [...]	25 mg/l O ₂	70-90 40 δυνάμει άρθρου 4 παράγραφος 2	[...]
Χημικές ανάγκες σε οξυγόνο (COD)	125 mg/l O ₂	75	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]»

9. Στο παράρτημα I, σημείο Β, 3, της οδηγίας 91/271 προβλέπεται ότι «[ε]πιπλέον, οι απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων προς τις ευαίσθητες περιοχές [...] πληρούν τις απαιτήσεις που παρατίθενται στον πίνακα 2 του παρόντος παραρτήματος».

10. Ο πίνακας 2 του παραρτήματος I της οδηγίας 91/271 ρυθμίζει, μεταξύ άλλων, τη μείωση του αζώτου:

«Απαιτήσεις για απορρίψεις από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων σε ευαίσθητες περιοχές όπου παρουσιάζεται ευτροφισμός, όπως προσδιορίζονται στο παράρτημα II σημείο Α στοιχείο α). Αναλόγως των τοπικών συνθηκών, εφαρμόζεται η μία ή και οι δύο παράμετροι. Εφαρμόζεται η τιμή συγκέντρωσης ή το ποσοστό μείωσης.»

«Παράμετροι	Συγκέντρωση	Ελάχιστη εκατοστιαία μείωση [...]	[...]
[...]	[...]	[...]	[...]
Ολικό άζωτο [...]	15 mg/l P (10 000-100 000 ι.π.) [...]	70-80	[...]
	10 mg/l P (άνω των 100 000 ι.π.) [...]		[...]

11. Στο παράρτημα I, σημείο Δ, της οδηγίας 91/271 καθορίζονται οι μέθοδοι αναφοράς για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων. Ειδικότερα, στο παράρτημα I, σημείο Δ, 3, προβλέπεται ότι ο ελάχιστος ετήσιος αριθμός δειγμάτων καθορίζεται ανάλογα με το μέγεθος του σταθμού επεξεργασίας και τα δείγματα αυτά συλλέγονται σε τακτά χρονικά διαστήματα κατά τη διάρκεια του έτους. Για τους σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων δυναμικότητας από 2 000 έως 9 999 ι.π. ισχύει ελάχιστος αριθμός δώδεκα δειγμάτων το πρώτο έτος. Κατά τη διάρκεια των επόμενων ετών, απαιτούνται τέσσερα δείγματα, εφόσον τα δείγματα του πρώτου έτους συνάδουν με την οδηγία 91/271. Εάν ένα από τα τέσσερα δείγματα δεν είναι ικανοποιητικό, το επόμενο έτος πρέπει να λαμβάνονται δώδεκα δείγματα. Για τους σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων δυναμικότητας από 10 000 έως 49 000 ι.π., ο ελάχιστος αριθμός ανέρχεται στα δώδεκα δείγματα.

12. Το παράρτημα I, σημείο Δ, 4, της οδηγίας 91/271 ρυθμίζει τη σχέση μεταξύ των διαφόρων αποτελεσμάτων μετρήσεων και των οριακών τιμών:

«Τα επεξεργαζόμενα λύματα θεωρείται ότι ανταποκρίνονται στις σχετικές παραμέτρους εάν, για καθεμία σχετική παράμετρο χωριστά, τα δείγματα δείχνουν ότι τα εν λόγω λύματα ανταποκρίνονται στη σχετική τιμή της παραμέτρου ως εξής:

- α) για τις παραμέτρους που ορίζονται στον πίνακα 1 [...], ο ανώτατος αριθμός δειγμάτων ο οποίος επιτρέπεται να μην συμφωνεί με τις απαιτήσεις για τις συγκεντρώσεις ή/και τα ποσοστά μείωσης του πίνακα 1, καθορίζεται στον πίνακα 3·
- β) για τις παραμέτρους του πίνακα [1] όσον αφορά τις συγκεντρώσεις, τα εκτός ορίων δείγματα τα οποία λαμβάνονται υπό κανονικές συνθήκες λειτουργίας δεν πρέπει να αποκλίνουν από τις τιμές των παραμέτρων περισσότερο από 100 %. [...]
- γ) για τις παραμέτρους που αναφέρονται στον πίνακα 2, ο ετήσιος μέσος όρος των τιμών των δειγμάτων για κάθε παράμετρο δεν πρέπει να υπερβαίνει τις σχετικές οριακές τιμές.»

13. Ο πίνακας 3 του παραρτήματος I της οδηγίας 91/271 ρυθμίζει τον αριθμό των δειγμάτων και τις επιτρεπτές αποκλίσεις από τις οριακές τιμές του άρθρου 4.

Αριθμός δειγμάτων που λαμβάνονται κατά τη διάρκεια οποιουδήποτε έτους	Ανώτατος επιτρεπτός αριθμός δειγμάτων που αποκλίνουν
4-7	1
8-16	2
17-28	3

29-40	4
41-53	5
54-67	6
[...]	[...]

III. Η προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία και τα αιτήματα των διαδίκων

14. Κατά τα έτη 2010, 2014 και 2017, η Επιτροπή ζήτησε από τη Σουηδία να υποβάλει παρατηρήσεις σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 91/271. Στη συνέχεια, απηύθυνε στη Σουηδία, στις 8 Νοεμβρίου 2018, αιτιολογημένη γνώμη, με την οποία καλούσε το εν λόγω κράτος μέλος να απαντήσει στις αιτιάσεις εντός προθεσμίας δύο μηνών, ήτοι μέχρι τις 8 Ιανουαρίου 2019.

15. Επειδή δεν ικανοποιήθηκε από τις απαντήσεις του Βασιλείου της Σουηδίας, η Επιτροπή άσκησε την υπό κρίση προσφυγή, με την οποία ζητεί από το Δικαστήριο:

- να διαπιστώσει ότι το Βασίλειο της Σουηδίας, παραλείποντας να κοινοποιήσει στην Επιτροπή τις πληροφορίες που απαιτούνται για την εκτίμηση της ακρίβειας των ισχυρισμών ότι οι οικισμοί Habo και Töreboda πληρούν τις απαιτήσεις της οδηγίας 91/271, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ·
- να διαπιστώσει ότι το Βασίλειο της Σουηδίας, μη διασφαλίζοντας ότι τα αστικά λύματα που προέρχονται από τους οικισμούς Lycksele, Malå, Mockfjärd, Rajala, Robertsfors και Tänn dalen, υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή ισοδύναμη επεξεργασία, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας 91/271, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4 της εν λόγω οδηγίας, σε συνδυασμό με τα άρθρα της 10 και 15·
- να διαπιστώσει ότι το Βασίλειο της Σουηδίας, μη διασφαλίζοντας ότι τα αστικά λύματα που προέρχονται από τους οικισμούς Borås, Skoghall, Habo και Töreboda, υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε επεξεργασία αυστηρότερη από εκείνη που περιγράφεται στο άρθρο 4 της οδηγίας 91/271, τούτο δε σύμφωνα με τις απαιτήσεις της ίδιας οδηγίας, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 5 της εν λόγω οδηγίας, σε συνδυασμό με τα άρθρα της 10 και 15·
- να καταδικάσει το Βασίλειο της Σουηδίας στα δικαστικά έξοδα.

16. Το Βασίλειο της Σουηδίας παραδέχεται ότι οι σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών Lycksele, Rajala και Malå δεν πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 4 της οδηγίας 91/271 και ζητεί από το Δικαστήριο:

- να απορρίψει την προσφυγή κατά τα λοιπά, και
- να καταδικάσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

17. Οι διάδικοι διατύπωσαν γραπτώς τις παρατηρήσεις τους με τα υπομνήματά τους.

IV. Νομική εκτίμηση

18. Η διαδικασία λόγω παραβάσεως αφορά το ζήτημα αν, σε δέκα συνολικά σουηδικούς οικισμούς, τηρήθηκαν δύο υποχρεώσεις τις οποίες επιβάλλει η οδηγία 91/271, ήτοι, αφενός, η υποχρέωση δευτεροβάθμιας επεξεργασίας που προβλέπεται στο άρθρο 4 (κατωτέρω υπό Α) και, αφετέρου, η υποχρέωση αυστηρότερης επεξεργασίας που προβλέπεται στο άρθρο 5 (κατωτέρω υπό Β). Επιπλέον, η Επιτροπή προσάπτει στη Σουηδία ότι δεν συνεργάστηκε καλόπιστα μαζί της, επειδή δεν προσκόμισε ορισμένα στοιχεία (κατωτέρω υπό Γ).

Α. Το άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 – δευτεροβάθμια επεξεργασία των λυμάτων

19. Η Επιτροπή προβάλλει παράβαση των άρθρων 4, 10 και 15 της οδηγίας 91/271 όσον αφορά έξι οικισμούς, ήτοι τους Lycksele, Malå, Pajala, Mockfjärd, Robertsfors και Tänn dalen.

20. Κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε, σε οικισμούς με μονάδες ισοδύναμου πληθυσμού (ι.π.) μεταξύ 10 000 και 15 000, τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα να υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή σε ισοδύναμη επεξεργασία. Η υποχρέωση αυτή αφορά, στην υπό κρίση υπόθεση, τον οικισμό Lycksele. Η ίδια υποχρέωση ισχύει, κατά το άρθρο 4, παράγραφος 1, τρίτη περίπτωση, της οδηγίας 91/271, για τους οικισμούς με ι.π. από 2 000 έως 10 000, όσον αφορά τα λύματα που απορρίπτονται σε γλυκά ύδατα και σε εκβολές ποταμών. Η περίπτωση αυτή αφορά, στην υπό κρίση υπόθεση, τους οικισμούς Malå, Mockfjärd, Pajala, Robertsfors και Tänn dalen.

21. Το άρθρο 4, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/271 παραπέμπει, προς διευκρίνιση των απαιτήσεων σχετικά με την επεξεργασία των λυμάτων, στο παράρτημα I, σημείο Β, το οποίο, στο σημείο Β, 2, παραπέμπει περαιτέρω στον πίνακα 1 του ίδιου παραρτήματος. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι «βιο[χημικές] ανάγκες σε οξυγόνο» των απορρίψεων από σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων που υπόκεινται στις διατάξεις των άρθρων 4 και 5 της οδηγίας πρέπει να περιοριστούν κατ' ανώτατο στα 25 mg/l οξυγόνου ή να μειωθούν κατά 70 % τουλάχιστον ανάλογα προς το φορτίο των εισρεόντων λυμάτων των σταθμών αυτών, καθώς και ότι οι «χημικές ανάγκες σε οξυγόνο» των εν λόγω απορρίψεων δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα 125 mg/l οξυγόνου ή πρέπει να μειωθούν κατά 75 % ανάλογα προς το φορτίο των εισρεόντων λυμάτων των σταθμών³.

22. Μολονότι η Επιτροπή δεν έχει περιλάβει τον οικισμό Töreboda στο αίτημα της προσφυγής της που αφορά τα άρθρα 4, 10 και 15 της οδηγίας 91/271, ωστόσο, στο πλαίσιο του αιτήματος που αφορά τα άρθρα 5, 10 και 15, επικρίνει και εκεί τις υπέρμετρες βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο. Οι αντίστοιχες απαιτήσεις του παραρτήματος I, πίνακας 1, ισχύουν, βάσει του παραρτήματος I, σημείο Β, 2, και σε σχέση με το άρθρο 5. Λόγω της θεματικής εγγύτητας, θα εξετάσω τον ισχυρισμό αυτόν στο παρόν τμήμα Α.

23. Κατά το άρθρο 10 της οδηγίας 91/271, προκειμένου να πληρωθούν οι απαιτήσεις του άρθρου 4, τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε οι σταθμοί επεξεργασίας αστικών λυμάτων να σχεδιάζονται, να κατασκευάζονται, να λειτουργούν και να συντηρούνται με τρόπο που να εξασφαλίζει επαρκείς αποδόσεις υπό όλες τις συνήθεις τοπικές κλιματικές συνθήκες.

³ Πρβλ. έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής με τίτλο «Evaluation of the Council Directive 91/271/EEC of 21 May 1991, concerning urban waste-water treatment», SWD(2019) 701 final, σ. 3, λήμματα «Biochemical oxygen demand» και «Chemical oxygen demand».

24. Τέλος, το άρθρο 15, παράγραφος 1, πρώτη περίπτωση, και το παράρτημα I, σημείο Δ, της οδηγίας 91/271 ρυθμίζουν τις διαδικασίες ελέγχου. Το παράρτημα I, σημείο Δ, 3, προβλέπει, για τους οικισμούς με ι.π. μεταξύ 10 000 και 49 999, ήτοι, εν προκειμένω, για τους οικισμούς Lycksele και Töreboda, δώδεκα δείγματα. Για τους οικισμούς με ι.π. μεταξύ 2 000 και 9 999, ήτοι για τους λοιπούς πέντε οικισμούς, απαιτούνται, κατά το πρώτο έτος λειτουργίας του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων, τουλάχιστον δώδεκα δείγματα. Κατά τη διάρκεια των επόμενων ετών, αρκούν τέσσερα δείγματα, εκτός αν ένα από τα δείγματα του προηγούμενου έτους δεν πληρούσε τις απαιτήσεις. Στην περίπτωση αυτή, λαμβάνονται δώδεκα δείγματα. Σε όλες τις περιπτώσεις, τα δείγματα λαμβάνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Επιπλέον, το παράρτημα I, πίνακας 3, καθορίζει τον αριθμό των δειγμάτων που μπορούν να παρεκκλίνουν από τις οριακές τιμές ανάλογα με τον αριθμό των λαμβανόμενων δειγμάτων.

1. Οι οικισμοί Lycksele, Malå και Rajala – αναμφισβήτητες παραβάσεις

25. Οι μετέχοντες στη διαδικασία δεν αμφισβητούν ότι οι χημικές ανάγκες σε οξυγόνο των υδάτων στα σημεία εξόδου των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών Lycksele, Malå και Rajala υπερβαίνουν τα επιτρεπόμενα –βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 3, και του παραρτήματος I, σημείο Β, της οδηγίας 91/271– όρια. Στην περίπτωση του οικισμού Lycksele, το ίδιο ισχύει και για τις βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο.

26. Οι εν λόγω σχετικές με την απόδοση παραβάσεις του άρθρου 4 της οδηγίας 91/271 συνεπάγονται αναπόφευκτα και παράβαση του άρθρου 10, δεδομένου ότι οι εν λόγω σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων προδήλως δεν σχεδιάστηκαν, κατασκευάστηκαν, λειτούργησαν και συντηρήθηκαν με τρόπο που να εξασφαλίζει επαρκείς αποδόσεις υπό όλες τις συνθήκες τοπικές κλιματικές συνθήκες, ώστε να πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 4.

27. Κατά το μέτρο αυτό, η προσφυγή της Επιτροπής πρέπει να θεωρηθεί βάσιμη.

28. Αντιθέτως, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι τα δείγματα των λυμάτων στους εν λόγω οικισμούς αντέβαιναν στο άρθρο 15 της οδηγίας 91/271. Επομένως, κατά το μέτρο αυτό, η προσφυγή είναι αβάσιμη.

2. Οι οικισμοί Malå και Rajala – βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο

29. Δεν αμφισβητείται επίσης ότι οι βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο των υδάτων στο σημείο εξόδου των σταθμών επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών Malå και Rajala υπερβαίνουν τις τιμές του άρθρου 4, παράγραφος 3, και του παραρτήματος I, σημείο Β, της οδηγίας 91/271, ήτοι η απόδοση του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων είναι υπερβολικά χαμηλή.

α) Η εξομοίωση με τους τόπους που βρίσκονται σε ορεινές περιοχές

30. Εντούτοις, η Σουηδία επικαλείται το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271 για να δικαιολογήσει τις εν λόγω υπερβάσεις. Κατά τη διάταξη αυτή, τα αστικά λύματα που απορρίπτονται σε ύδατα ορεινών περιοχών (υψομέτρου άνω των 1 500 μέτρων), όπου, λόγω των χαμηλών θερμοκρασιών, η βιολογική επεξεργασία είναι δυσεφάρμοστη, μπορούν να υποβάλλονται σε λιγότερο αυστηρή επεξεργασία από εκείνη που ορίζεται στην παράγραφο 1, εφόσον λεπτομερείς μελέτες αποδεικνύουν ότι οι εν λόγω απορρίψεις δεν επηρεάζουν δυσμενώς το περιβάλλον.

31. Μολονότι οι οικισμοί Malå και Rajala δεν βρίσκονται σε ορεινές περιοχές, η Σουηδία υποστηρίζει, χωρίς να έχει αντικρουστεί, ότι οι κλιματολογικές συνθήκες στη βόρεια αυτή περιοχή της χώρας καθιστούν εξίσου δυσεφάρμοστη τη βιολογική επεξεργασία των λυμάτων όπως στις ορεινές περιοχές της Ένωσης. Η Σουηδία συνάγει εξ αυτού ότι το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271 εφαρμόζεται στους εν λόγω οικισμούς.

32. Παρά την αντίθετη άποψη της Σουηδίας, το ανωτέρω συμπέρασμα δεν μπορεί να συναχθεί στο πλαίσιο της ερμηνείας του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271, δεδομένου ότι το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω διάταξης, σε όλες τις γλωσσικές αποδόσεις της, περιορίζεται στις σαφώς προσδιοριζόμενες ορεινές περιοχές υψομέτρου άνω των 1 500 μέτρων. Στην πραγματικότητα, η άποψη της Σουηδίας αγνοεί, εν τέλει, πλήρως τη γεωγραφική προϋπόθεση του άρθρου 4, παράγραφος 2. Υποστηρίζει ότι οπουδήποτε είναι δυσεφάρμοστη η βιολογική επεξεργασία των λυμάτων λόγω των χαμηλών θερμοκρασιών θα έπρεπε να επιτρέπεται λιγότερο αποτελεσματική επεξεργασία, εφόσον αποδεικνύεται, βάσει εμπειριστατικών μελετών, ότι η απόρριψη των υδάτων αυτών δεν θα βλάψει το περιβάλλον. Επομένως, η Σουηδία ζητεί *contra legem* ερμηνεία και προβάλλει, ως εκ τούτου, εμμέσως ένσταση μερικής ακυρότητας του άρθρου 4, παράγραφος 2, όσον αφορά την προϋπόθεση ότι πρέπει να πρόκειται για τόπο σε ορεινή περιοχή⁴.

33. Μολονότι κανόνες υπέρτερης τυπικής ισχύος συνηγορούν υπέρ της ένστασης αυτής (κατωτέρω υπό β'), ωστόσο τα κράτη μέλη δεν μπορούν με τέτοια επιχειρήματα να κλονίσουν το κύρος του παραγώγου δικαίου στο πλαίσιο της διαδικασίας λόγω παραβάσεως (κατωτέρω υπό γ').

β) Κανόνες υπέρτερης τυπικής ισχύος

34. Ο περιορισμός της εφαρμογής του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271 μόνο στις ορεινές περιοχές ενδέχεται να αντιβαίνει σε κανόνες υπέρτερης τυπικής ισχύος. Συγκεκριμένα, βάσει του άρθρου 4, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, ΣΕΕ, η Ένωση σέβεται την ισότητα των κρατών μελών ενώπιον των Συνθηκών. Εξάλλου, από το άρθρο 191, παράγραφος 3, δεύτερη περίπτωση, ΣΛΕΕ προκύπτει ότι η Ένωση, κατά την εκπόνηση της πολιτικής της στον τομέα του περιβάλλοντος, λαμβάνει υπόψη τις συνθήκες του περιβάλλοντος στις διάφορες περιοχές της Ένωσης.

35. Μολονότι το Δικαστήριο δεν έχει ακόμη διευκρινίσει την ερμηνεία που πρέπει να δοθεί στην ισότητα μεταξύ των κρατών μελών, ωστόσο πρέπει να γίνει δεκτό ότι η νομολογία σχετικά με την αρχή της ίσης μεταχείρισης ισχύει και υπέρ των κρατών μελών. Η αρχή αυτή επιτάσσει να μην αντιμετωπίζονται κατά διαφορετικό τρόπο όμοιες καταστάσεις ούτε καθ' όμοιο τρόπο διαφορετικές καταστάσεις, εκτός αν μια τέτοιου είδους αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικά⁵.

36. Ο περιορισμός της εφαρμογής της προβλεπόμενης στο άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271 εξαίρεσης μόνο στους ρητώς μνημονευόμενους τόπους στις ορεινές περιοχές ενέχει τον κίνδυνο άνισης μεταχείρισης μεταξύ των κρατών μελών, η οποία δεν θα ήταν συμβατή με τις

⁴ Πρβλ. αποφάσεις της 1ης Οκτωβρίου 2020, *Entoma* (C-526/19, EU:C:2020:769, σκέψη 43), και της 17ης Δεκεμβρίου 2020, *De Masi* και *Βαρουφάκης κατά ΕΚΤ* (C-342/19 P, EU:C:2020:1035, σκέψεις 35 και 36). Βλ. επίσης, για την έννοια της διάταξης, αποφάσεις της 24ης Νοεμβρίου 2005 (*Deutsches Milch-Kontor*, C-136/04, EU:C:2005:716, σκέψη 32), και της 19ης Δεκεμβρίου 2019, *Purpinck* κ.λπ. κατά Επιτροπής (C-418/18 P, EU:C:2019:1113, σκέψη 76).

⁵ Αποφάσεις της 19ης Οκτωβρίου 1977, *Ruckdeschel* κ.λπ. (117/76 και 16/77, EU:C:1977:160, σκέψη 7), της 3ης Μαΐου 2007, *Advocaten voor de Wereld* (C-303/05, EU:C:2007:261, σκέψη 56), της 12ης Μαΐου 2011, *Λουξεμβούργο κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (C-176/09, EU:C:2011:290, σκέψη 31), και της 8ης Δεκεμβρίου 2020, *Πολωνία κατά Κοινοβουλίου και Συμβουλίου* (C-626/18, EU:C:2020:1000, σκέψη 93).

ανωτέρω αρχές. Τόποι που βρίσκονται σε ορισμένα κράτη μέλη θα απαλλάσσονται από την υποχρέωση πλήρωσης απαιτήσεων, ενώ τόποι σε άλλα κράτη μέλη δεν θα απαλλάσσονται, μολονότι οι περιβαλλοντικές συνθήκες που πρέπει να ληφθούν υπόψη δημιουργούν, σε αμφότερες τις περιπτώσεις, παρόμοιες δυσχέρειες όσον αφορά την πλήρωση των απαιτήσεων αυτών και η παρέκκλιση προϋποθέτει την απουσία δυσμενών επιπτώσεων στο περιβάλλον.

37. Εν προκειμένω, παρέλκει η εξέταση του ζητήματος κατά πόσον οι πολίτες, οι επιχειρήσεις ή οι ΜΚΟ, που υπόκεινται στο δίκαιο της Ένωσης, μπορούν, σε τέτοιες περιπτώσεις, να επικαλεστούν την ισότητα των κρατών ή την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

γ) Επί των αντιρρήσεων των κρατών μελών

38. Σε κάθε περίπτωση, κράτος μέλος δεν μπορεί να αμφισβητήσει, μετά τη λήξη της προθεσμίας άσκησης προσφυγής ακυρώσεως, τη νομιμότητα πράξης που θεσπίστηκε από τον νομοθέτη της Ένωσης και κατέστη απρόσβλητη έναντι του κράτους αυτού. Ως εκ τούτου, κατά πάγια νομολογία, δεν μπορεί να επικαλεστεί ως μέσο άμυνας κατά προσφυγής λόγω παραβάσεως που αφορά παραβίαση οδηγίας την έλλειψη νομιμότητας της οδηγίας αυτής⁶. Εξάλλου, για τους ίδιους λόγους, η Επιτροπή κωλύεται επίσης να συνεχίσει διαδικασία λόγω παραβάσεως που αφορά παραβίαση του πρωτογενούς δικαίου, όταν τα εθνικά μέτρα δεν συνάδουν προς το προσβαλλόμενο παράγωγο δίκαιο⁷. Ούτε άλλοι διάδικοι μπορούν να επικαλεστούν παρεμπιπτόντως την ακυρότητα πράξης του δικαίου της Ένωσης αν, πέραν πάσης αμφιβολίας, είχαν δικαίωμα να ζητήσουν την ακύρωσή της μέσω ευθείας προσφυγής⁸.

39. Το Δικαστήριο στηρίζει την ανωτέρω νομολογία στο σύστημα δικαστικής προστασίας που καθιερώνουν οι Συνθήκες και, ειδικότερα, στον σκοπό που επιδιώκεται με την προθεσμία άσκησης προσφυγής, ο οποίος συνίσταται στην εμπέδωση της ασφάλειας δικαίου. Ο περιορισμός των ισχυρισμών που δύνανται να προβάλλουν τα κράτη μέλη και η Επιτροπή δικαιολογείται όμως επίσης από το γεγονός ότι αυτά συμμετέχουν ουσιαδώς στη διαμόρφωση του δικαίου της Ένωσης και απολαύουν, βάσει του άρθρου 263, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, προνομιακής θέσης όσον αφορά τον δικαστικό έλεγχό του.

40. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη φέρουν την ευθύνη να αποτρέπουν, ήδη στο πλαίσιο της νομοθετικής διαδικασίας, τις παραβιάσεις της αρχής της ισότητας των κρατών ή να τις προσβάλλουν άμεσα, αμέσως μετά τη θέσπιση των οικείων πράξεων, ενώπιον του Δικαστηρίου. Σε περίπτωση που δεν το πράττουν, θα αντέβαινε στο σύστημα δικαστικής προστασίας της Ένωσης το να διορθώνει το Δικαστήριο τις υποχρεώσεις που υπέχουν τα κράτη μέλη από το δίκαιο της Ένωσης, προς όφελός τους, μεταγενέστερα, στο πλαίσιο διαδικασιών λόγω παραβάσεως, μέσω ερμηνείας που βαίνει πέραν του γράμματος της οικείας πράξης.

41. Βεβαίως, η Σουηδία δεν μετέσχε στη νομοθετική διαδικασία θέσπισης της οδηγίας 91/271 αλλά προσχώρησε στην Ένωση μεταγενέστερα. Ωστόσο, όταν προσχώρησε, η Σουηδία ενέκρινε ρητώς την οδηγία 91/271, συμπεριλαμβανομένου του άρθρου 4, παράγραφος 2, και παρέλειψε να μεριμνήσει ώστε η ρύθμιση να προσαρμοστεί στις περιβαλλοντικές συνθήκες του απώτατου

⁶ Αποφάσεις της 27ης Οκτωβρίου 1992, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-74/91, EU:C:1992:409, σκέψη 10), της 6ης Ιουλίου 2006, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας (C-53/05, EU:C:2006:448, σκέψη 30), και της 29ης Ιουλίου 2010, Επιτροπή κατά Αυστρίας (C-189/09, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2010:455, σκέψη 15).

⁷ Απόφαση της 5ης Οκτωβρίου 2004, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-475/01, EU:C:2004:585, σκέψεις 17 επ.).

⁸ Αποφάσεις της 9ης Μαρτίου 1994, TWD Textilwerke Deggendorf (C-188/92, EU:C:1994:90, σκέψη 17), και της 25ης Ιουλίου 2018, Georgsmarienhütte κ.λπ. (C-135/16, EU:C:2018:582, σκέψη 17).

Βορρά⁹. Το ότι ήταν δυνατόν να πραγματοποιηθούν τέτοιες προσαρμογές το καταδεικνύουν, για παράδειγμα, οι εδαφικές εξαιρέσεις από την προστασία του κάστορα (*Castor Fiber*) και του λύκου (*Canis lupus*) στο πλαίσιο της οδηγίας για τους οικοτόπους¹⁰.

42. Συνεπώς, μολονότι δεν έχει ακόμη πραγματοποιηθεί τέτοια προσαρμογή, η Σουηδία, ως μέλος του Συμβουλίου, εξακολουθεί πάντως να μπορεί να λάβει την πρωτοβουλία να προκαλέσει την προσαρμογή αυτή. Πέρα από ανεπίσημες επαφές με την Επιτροπή¹¹, η Σουηδία μπορεί, ειδικότερα, να παρωθήσει το Συμβούλιο να καλέσει την Επιτροπή, σύμφωνα με το άρθρο 241 ΣΛΕΕ, να διεξαγάγει πρόσφορες έρευνες και να υποβάλει κατάλληλες προτάσεις.

43. Στο εν λόγω πλαίσιο, είναι σαφώς ευχερέστερο από ό,τι στο πλαίσιο μιας δικαστικής διαδικασίας να εκτιμηθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις της διεύρυνσης του πεδίου εφαρμογής της εξαίρεσης του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271 ώστε να περιλαμβάνει και τον απώτατο Βορρά. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα μπορούσαν επίσης να προσδιορισθούν με ακρίβεια οι οικείες περιφέρειες. Τούτο διότι η ερμηνεία της διάταξης από τη Σουηδία δημιουργεί μεγάλες δυσχέρειες όσον αφορά την οριοθέτηση των καλυπτόμενων περιοχών. Ποιοι βόρειοι τόποι αντιστοιχούν στις περιοχές με υψόμετρο άνω των 1 500 μέτρων;

44. Επομένως, ο αποκλειστικός χαρακτήρας της προθεσμίας άσκησης προσφυγής είναι όχι μόνον επιβεβλημένος για λόγους ασφάλειας δικαίου, αλλά και προσήκων. Συνεπώς, το επιχείρημα της Σουηδίας το οποίο στηρίζεται στο άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271 πρέπει να απορριφθεί.

δ) Ενδιάμεσο συμπέρασμα

45. Κατά συνέπεια, η Σουηδία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4 και 10 της οδηγίας 91/271 επίσης και όσον αφορά τις βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο των υδάτων στο σημείο εξόδου του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών Malå και Rajala.

3. Ο οικισμός Mockfjärd – μη τακτική δειγματοληψία

46. Στον οικισμό Mockfjärd, τα αποτελέσματα των δειγματοληψιών συνάδουν με το άρθρο 4 και το παράρτημα I της οδηγίας 91/271. Βεβαίως, μεταξύ της 11ης Ιανουαρίου και της 27ης Δεκεμβρίου 2018, τρία από τα 19 δείγματα καταδείκνυαν υπέρμετρες βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο και ένα από τα 17 δείγματα καταδείκνυε υπέρμετρες χημικές ανάγκες σε οξυγόνο¹². Ωστόσο, βάσει του παραρτήματος I, πίνακας 3, επί 17 έως 28 δειγμάτων ετησίως επιτρέπονται μέχρι τρεις αποκλίσεις.

47. Εντούτοις, κανένα δείγμα δεν ελήφθη μεταξύ της 16ης Μαΐου και της 18ης Οκτωβρίου 2018. Η Επιτροπή συνάγει εξ αυτού παράβαση των άρθρων 4, 10 και 15 της οδηγίας 91/271.

⁹ Ομοίως, στην περίπτωση της εφαρμογής της οδηγίας 91/271 στα κράτη του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου, ιδίως στη Νορβηγία και στην Ισλανδία, προδήλως δεν κρίθηκε σκόπιμο να επεκταθεί η εφαρμογή της εξαίρεσης του άρθρου 4, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271 στους οικισμούς που βρίσκονται στον απώτατο Βορρά. Βλ. άρθρο 74 και παράρτημα XX, σημείο 13, της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΕ 1994, L 1, σ. 496).

¹⁰ Παράρτημα I, τμήμα VIII. Ε. αριθ. 4, στοιχείο δ', σημείο 1, της Πράξης περί των όρων προσχωρήσεως του Βασιλείου της Νορβηγίας, της Δημοκρατίας της Αυστρίας, της Δημοκρατίας της Φινλανδίας και του Βασιλείου της Σουηδίας και των προσαρμογών των Συνθηκών επί των οποίων βασίζεται η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ 1994, C 241, σ. 175).

¹¹ Πρβλ. έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής με τίτλο «Αξιολόγηση της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 21ης Μαΐου 1991, για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων» [SWD(2019) 700, σ. 167].

¹² Παράρτημα 8 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1133.

48. Το εν λόγω κενό δειγματοληψιών δεν συνάδει με το άρθρο 15 και με το παράρτημα I, σημείο Δ, 3, της οδηγίας 91/271, καθόσον οι διατάξεις αυτές προβλέπουν ότι τα δείγματα πρέπει να λαμβάνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα. Τα χρονικά διαστήματα δεν είναι όμως τακτικά όταν όλα τα δείγματα λαμβάνονται κατά τη διάρκεια περιόδου επτά μηνών, ενώ επί πέντε μήνες δεν λαμβάνεται κανένα δείγμα. Το ίδιο ισχύει και όταν η υποχρέωση τακτικών δειγματοληψιών περιορίζεται στον ελάχιστο αριθμό των τεσσάρων υποχρεωτικών δειγμάτων τα οποία έπρεπε να ληφθούν, στην περίπτωση του οικισμού Mockfjärd, το 2018.

49. Η Επιτροπή υποστηρίζει την άποψη ότι από τα ανωτέρω προκύπτει αναπόφευκτα παράβαση των περιλαμβανόμενων στα άρθρα 4 και 10 της οδηγίας 91/271 κανόνων περί επεξεργασίας, επειδή, χωρίς την τακτική πραγματοποίηση δειγματοληψιών καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, δεν διαθέτει τις αναγκαίες πληροφορίες για να διαπιστώσει την πλήρωση των εν λόγω απαιτήσεων.

50. Ωστόσο, η άποψη αυτή δεν είναι πειστική. Εξέθεσα ήδη ότι η λήψη δειγμάτων δεν αποτελεί προϋπόθεση για την τήρηση των άρθρων 4 και 10 της οδηγίας 91/271, αλλά μέσο για την απόδειξη της τήρησης ή της παράβασης των διατάξεων αυτών¹³. Αυτός είναι ακριβώς ο λόγος που το Δικαστήριο, σε μια υπόθεση, έκρινε ότι ένα μόνο δείγμα αρκούσε για να γίνει δεκτή η ικανοποιητική απόδοση του επίμαχου σταθμού επεξεργασίας λυμάτων¹⁴.

51. Εντούτοις, το πρόγραμμα δειγματοληψιών που προβλέπεται στο άρθρο 15 και στο παράρτημα I της οδηγίας 91/271 παρέχει σημαντικές ενδείξεις που συμβάλλουν στην εκτίμηση αν ορισμένος σταθμός επεξεργασίας λυμάτων πληροί τις απαιτήσεις των άρθρων 4 και 10 της οδηγίας 91/271. Αν, για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια συγκεκριμένων χρονικών διαστημάτων του έτους, τα δείγματα ενός σταθμού παρουσιάζουν κατά κανόνα υπερβάσεις των ορίων οφειλόμενες σε εξωτερικές συνθήκες, όπως στον καιρό ή στη διαμονή πολλών τουριστών, θα πρέπει να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η απόδοση του σταθμού δεν πληροί τις απαιτήσεις δευτερεύουσας επεξεργασίας των άρθρων 4 και 10 της οδηγίας.

52. Το γεγονός ότι ορισμένα επιμέρους δείγματα που ελήφθησαν κατά τη διάρκεια άλλων περιόδων πληρούν τις απαιτήσεις δεν αρκεί για να αποδυναμώσει την ένδειξη αυτή. Συγκεκριμένα, για την τήρηση του άρθρου 4 της οδηγίας 91/271 δεν αρκεί ένας σταθμός να εξασφαλίζει επαρκή επεξεργασία σε ορισμένες ημερομηνίες ή κατά τη διάρκεια ορισμένων περιόδων. Αντιθέτως, υπό την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρετικά σπάνιων περιπτώσεων, ο σταθμός πρέπει πάντοτε να διασφαλίζει την επαρκή επεξεργασία των λυμάτων. Το άρθρο 10 της οδηγίας 91/271 απαιτεί, ακριβώς για τον λόγο αυτόν, οι σταθμοί να μπορούν να ανταποκρίνονται στις εποχιακές διακυμάνσεις του φορτίου και στις συνήθεις τοπικές κλιματικές συνθήκες.

53. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι αντιβαίνει στο άρθρο 4 της οδηγίας 91/271 το να απορρίπτονται πολύ συχνά οι οικείοι σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων και τα αποχετευτικά δίκτυα στο νερό μη επεξεργασμένα λύματα από τους αγωγούς υπερχειλίσης¹⁵. Δεν ασκεί επιρροή επί του ζητήματος αυτού αν υφίστανται δείγματα που αποδεικνύουν επαρκή απόδοση σε άλλα χρονικά σημεία.

¹³ Προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Πορτογαλίας (C-557/14, EU:C:2016:119, σημεία 29 έως 31). Πρβλ., επίσης, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 2017, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-320/15, EU:C:2017:678, σκέψη 34), και προτάσεις του γενικού εισαγγελέα M. Bobek στην υπόθεση Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-320/15, EU:C:2017:246, σημείο 57).

¹⁴ Απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2016, Επιτροπή κατά Πορτογαλίας (C-398/14, EU:C:2016:61, σκέψη 39).

¹⁵ Αποφάσεις της 18ης Οκτωβρίου 2012, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-301/10, EU:C:2012:633, σκέψεις 85, 86 και 93), και της 4ης Μαΐου 2017, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-502/15, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2017:334, σκέψεις 44 έως 46).

54. Υπό το πρίσμα αυτό, το κενό δειγματοληψιών αποτελεί ένδειξη περί του ότι ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων του οικισμού Mockfjärd, μεταξύ Μαΐου και Οκτωβρίου 2018, δεν πληρούσε τις απαιτήσεις των άρθρων 4 και 10 της οδηγίας 91/271. Μια περαιτέρω ένδειξη που συνηγορεί υπέρ της μη πλήρωσης της απαίτησης αυτής συνίσταται στο γεγονός ότι η Σουηδία αποδίδει το κενό δειγματοληψιών στην πραγματοποίηση εργασιών ανακατασκευής στον σταθμό επεξεργασίας λυμάτων. Δεν θα προκαλούσε έκπληξη αν για τον λόγο αυτόν μειώθηκε η απόδοση του σταθμού επεξεργασίας.

55. Ωστόσο, η Επιτροπή δεν ζητεί από το Δικαστήριο να διαπιστώσει ότι η απόδοση του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων του οικισμού Mockfjärd δεν πληρούσε τις απαιτήσεις μεταξύ Μαΐου και Οκτωβρίου 2018. Μολονότι τέτοιο αίτημα θα ήταν πράγματι δυνατόν να υποβληθεί¹⁶, ωστόσο, στην υπό κρίση υπόθεση, θα ήταν απαράδεκτο, δεδομένου ότι η χρονική περίοδος αυτή δεν αποτέλεσε αντικείμενο της προειδοποιητικής επιστολής ή της αιτιολογημένης γνώμης.

56. Επίσης, το αίτημα της προσφυγής της Επιτροπής δεν αποσκοπεί στη διαπίστωση ορισμένης, σε κάποιον βαθμό, πάγιας και γενικής πρακτικής και/ή γενικής και διαρκούς παράβασης υποχρέωσης απορρέουσας από Συνθήκη¹⁷. Μολονότι τέτοια ερμηνεία του αιτήματος θα ήταν δυνατή, ωστόσο οι ισχυρισμοί της Επιτροπής προδήλως δεν προορίζονται να αποδείξουν την επί μακρόν διάπραξη παράβασης. Ειδικότερα, αυτό προκύπτει από το γεγονός ότι το δικόγραφο της προσφυγής περιορίζεται στην ανάλυση μόνον των στοιχείων για το 2018, χωρίς να υπεισέρχεται στην ανάλυση στοιχείων που αφορούν προγενέστερες ή μεταγενέστερες περιόδους.

57. Αντιθέτως, με το αίτημα της προσφυγής ζητείται να διαπιστωθεί ότι ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων του οικισμού Mockfjärd δεν πληροί, κατ' αρχήν, τις απαιτήσεις των άρθρων 4 και 10, καθώς και του παραρτήματος I της οδηγίας 91/271. Η παράβαση του άρθρου 15 δεν έχει, εν προκειμένω, αυτοτελή σημασία, αλλά χρησιμεύει μόνο για να αποδειχθεί η παράβαση.

58. Η ύπαρξη τέτοιας παράβασης πρέπει όμως να εκτιμηθεί σε συνάρτηση με την κατάσταση του κράτους μέλους, ως είχε κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας¹⁸. Εξάλλου, βάσει του άρθρου 258, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, η Επιτροπή μπορεί να ασκήσει προσφυγή λόγω παραβάσεως μόνον αν το οικείο κράτος μέλος δεν συμμορφώθηκε προς την αιτιολογημένη γνώμη εντός της προθεσμίας που του τάχθηκε προς τούτο με τη γνώμη αυτή¹⁹.

59. Επομένως, στην υπό κρίση υπόθεση, κρίσιμη είναι η κατάσταση που υφίστατο στις 8 Ιανουαρίου 2019.

60. Για τους σκοπούς της εκτίμησης της απόδοσης του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων κατά την ημερομηνία αυτή, τα συμπεράσματα σχετικά με την απόδοση κατά τη διάρκεια του κενού δειγματοληψιών συνιστούν απλώς ένδειξη, η οποία αποδυναμώνεται από άλλες ενδείξεις.

¹⁶ Πρβλ., όσον αφορά την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα, απόφαση της 10ης Μαΐου 2011, Επιτροπή κατά Σουηδίας (C-479/10, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2011:287).

¹⁷ Πρβλ., συναφώς, προτάσεις μου στην υπόθεση Επιτροπή κατά Βουλγαρίας (C-488/15, EU:C:2016:862, σημεία 39 επ. και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

¹⁸ Αποφάσεις της 16ης Δεκεμβρίου 1997, Επιτροπή κατά Ιταλίας (C-316/96, EU:C:1997:614, σκέψη 14), της 6ης Δεκεμβρίου 2007, Επιτροπή κατά Γερμανίας (C-456/05, EU:C:2007:755), και της 29ης Ιουλίου 2019, Επιτροπή κατά Αυστρίας (Πολιτικοί μηχανικοί, πράκτορες διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και κτηνίατροι) (C-209/18, EU:C:2019:632, σκέψη 48).

¹⁹ Αποφάσεις της 31ης Μαρτίου 1992, Επιτροπή κατά Ιταλίας (C-362/90, EU:C:1992:158, σκέψη 9), της 27ης Οκτωβρίου 2005, Επιτροπή κατά Ιταλίας (C-525/03, EU:C:2005:648, σκέψη 13), και της 18ης Μαΐου 2006, Επιτροπή κατά Ισπανίας (Ενυδρίς) (C-221/04, EU:C:2006:329, σκέψεις 22 και 23).

61. Συγκεκριμένα, στις 8 Ιανουαρίου 2019, υφίσταντο, μετά το πέρας του κενού δειγματοληψιών, ήτοι επί σχεδόν τρεις μήνες, ένδεκα δείγματα σχετικά με τις βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο, τα οποία πληρούσαν όλα τις απαιτήσεις των άρθρων 4 και 10 της οδηγίας 91/271.

62. Όσον αφορά τις χημικές ανάγκες σε οξυγόνο, υφίστανται οκτώ δείγματα μετά το κενό, εκ των οποίων το ένα υποδηλώνει (σαφώς) υπέρμετρες ανάγκες, αλλά, πριν από το κενό δειγματοληψιών, οι τιμές για τις χημικές ανάγκες σε οξυγόνο πληρούσαν αδιαλείπτως τις απαιτήσεις. Βάσει όμως του παραρτήματος I, πίνακας 3, σε σύνολο 17 δειγμάτων θα ήταν επιτρεπτές μέχρι και τρεις αποκλίσεις.

63. Ελλείπει περαιτέρω ενδείξεων περί ανεπαρκούς απόδοσης, τα ανωτέρω αποτελέσματα αρκούν για να αρθούν οι αμφιβολίες ως προς την απόδοση του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων του οικισμού Mockfjärd κατά τη λήξη της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας. Αντιθέτως, πρέπει να θεωρηθεί ότι, κατά την ημερομηνία αυτή, ο σταθμός πληρούσε τις απαιτήσεις των άρθρων 4 και 15 της οδηγίας 91/271, ενδεχομένως λόγω και των εργασιών ανακατασκευής²⁰.

64. Επομένως, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί όσον αφορά τον οικισμό Mockfjärd.

4. Ο οικισμός Robertsfors – βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο

65. Στην περίπτωση του οικισμού Robertsfors, η κατάσταση φαίνεται να είναι παρεμφερής με εκείνη του οικισμού Mockfjärd. Μολονότι το 2018, αρχικώς, ένδεκα από τα 24 δείγματα καταδείκνυαν υπέρμετρες βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο, εντούτοις, από τις 23 Οκτωβρίου 2018 και έπειτα, και τα έξι δείγματα κατέδειξαν μείωση κατά 70 % τουλάχιστον, η οποία πληρούσε τις απαιτήσεις²¹. Εντούτοις, η Επιτροπή επισημαίνει επίσης ότι η κατάσταση το 2018 εμφανίζεται σαφώς επιδεινωμένη σε σχέση με το 2016. Κατά το έτος εκείνο, μόνον έξι από τα 24 δείγματα καταδείκνυαν υπέρμετρες ανάγκες²².

66. Λαμβανομένων υπόψη όλων των περιστάσεων που εκτέθηκαν, το στοιχείο αυτό σχετικά με τη μείωση της απόδοσης του σταθμού δεν αρκεί για να συναχθεί η ύπαρξη παράβασης κατά την κρίσιμη ημερομηνία. Συγκεκριμένα, η Σουηδία εξέθεσε ήδη, στην απάντησή της στην αιτιολογημένη γνώμη, ότι ο εν λόγω σταθμός επεξεργασίας λυμάτων παρουσίαζε προβλήματα λειτουργίας το 2018 και ότι ελήφθησαν μέτρα αποκατάστασης²³. Ως εκ τούτου, οι τιμές των έξι τελευταίων δειγμάτων αποτελούν ενδείξεις περί του ότι, λόγω των μέτρων αυτών, ο σταθμός είχε επαρκή απόδοση στις 8 Ιανουαρίου 2019.

67. Επομένως, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί και όσον αφορά τον οικισμό Robertsfors.

5. Ο οικισμός Tännedalen – βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο

68. Στην περίπτωση του οικισμού Tännedalen, έξι από τα 35 δείγματα που ελήφθησαν το 2018 κατέδειξαν υπέρμετρες βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο, μολονότι μόνον τέσσερις υπερβάσεις θα ήταν επιτρεπτές.

²⁰ Βλ. επιστολή της Dala Vatten och Avfall AB της 21ης Δεκεμβρίου 2018, παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1175, και σημείο 54 των παρουσών προτάσεων.

²¹ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1131.

²² Παράρτημα 7 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 937.

²³ Πρβλ. παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1085 και 1086, καθώς και 1173.

69. Όλα τα μη ικανοποιητικά αποτελέσματα προέρχονται από την περίοδο από τα τέλη Φεβρουαρίου έως τα μέσα Απριλίου. Αντιθέτως, τα 21 δείγματα που ελήφθησαν στη συνέχεια, έως τα τέλη Δεκεμβρίου, καταδεικνύουν πολύ μειωμένες ανάγκες²⁴. Εξ αυτού θα μπορούσε να συναχθεί βελτίωση της απόδοσης του σταθμού.

70. Εντούτοις, είναι αμφίβολο αν τα δείγματα για το 2016 εμφανίζουν παρόμοιο μοτίβο, ήτοι τέσσερα δείγματα με υπέρμετρες ανάγκες από τον Ιανουάριο έως τον Απρίλιο και, στη συνέχεια, δείγματα με πολύ μειωμένες ανάγκες. Τούτο επιβεβαιώνεται από ένα έγγραφο του αρμόδιου για τον οικισμό οργανισμού τοπικής αυτοδιοίκησης, της 20ής Δεκεμβρίου 2018, το οποίο παραθέτει η Επιτροπή. Η Επιτροπή εκθέτει ότι τα μέτρα αναβάθμισης που ελήφθησαν το 2018 δεν αρκούσαν για την πλήρωση των απαιτήσεων της οδηγίας 91/271 κατά τη διάρκεια της περιόδου κύριας επιβάρυνσης («högbelastningssäsong»)²⁵.

71. Ωστόσο, στο υπόμνημα αντικρούσεως, η Σουηδία παραθέτει συμπληρωματικά στοιχεία δειγματοληψιών μέχρι τον Μάιο του 2019, τα οποία καταδεικνύουν ότι οι βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο έπαυσαν να είναι υπέρμετρες.

72. Η Επιτροπή αντιτείνει, βεβαίως, ότι τα στοιχεία αυτά είναι (σχεδόν εξ ολοκλήρου) μεταγενέστερα της λήξης της ταχθείσας με την αιτιολογημένη γνώμη προθεσμίας, ήτοι της 8ης Ιανουαρίου 2019, και ότι, επομένως, είναι αλυσιτελή για την εκτίμηση της αιτίας. Ωστόσο, με τον ισχυρισμό αυτόν, η Επιτροπή παραγνωρίζει το γεγονός ότι ακόμη και στοιχεία μεταγενέστερα της κρίσιμης ημερομηνίας παρέχουν τη δυνατότητα να συναχθούν συμπεράσματα ως προς την απόδοση του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων κατά την ημερομηνία αυτή²⁶. Συγκεκριμένα, αν είχαν σημειωθεί εκ νέου υπερβάσεις των οριακών τιμών κατά τη διάρκεια της περιόδου κύριας επιβάρυνσης, κατά τους πρώτους μήνες του έτους, θα έπρεπε να θεωρηθεί ότι ο σταθμός εξακολουθούσε να είναι ανεπαρκής. Αντιθέτως, εφόσον δεν σημειώθηκαν τέτοιου είδους υπερβάσεις, πρέπει να θεωρηθεί ότι, σε αντίθεση με τα προηγούμενα έτη, ο σταθμός πληρούσε τις απαιτήσεις κατά την κρίσιμη ημερομηνία, πιθανώς λόγω των μέτρων αναβάθμισης που μεσολάβησαν εν τω μεταξύ.

73. Επομένως, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί και όσον αφορά τον οικισμό Tänn dalen.

6. Ο οικισμός Töreboda – βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο

74. Τέλος, οι διάδικοι διαφωνούν ως προς το αν ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων του οικισμού Töreboda μειώνει επαρκώς τις βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο των απορριπτόμενων λυμάτων.

75. Στην απάντησή της στην αιτιολογημένη γνώμη, η Σουηδία κοινοποίησε 50 δείγματα για την περίοδο μεταξύ 8 Νοεμβρίου 2017 και 6 Νοεμβρίου 2018²⁷. Μολονότι η Σουηδία παραθέτει, στο υπόμνημα ανταπαντήσεως, συμπληρωματικά στοιχεία για τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2018²⁸, ωστόσο, κατά παράβαση του άρθρου 128, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, δεν παρέχεται καμία απολύτως αιτιολογία για την καθυστέρηση αυτή. Ως εκ τούτου, το εν λόγω αποδεικτικό στοιχείο είναι απαράδεκτο²⁹.

²⁴ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1115.

²⁵ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1167 και 1168.

²⁶ Πρβλ. απόφαση της 10ης Μαρτίου 2016, Επιτροπή κατά Ισπανίας (C-38/15, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2016:156, σκέψη 45).

²⁷ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1150.

²⁸ Παράρτημα 4 του υπομνήματος ανταπαντήσεως.

²⁹ Αποφάσεις της 10ης Νοεμβρίου 2016, Επιτροπή κατά Ελλάδας (C-504/14, EU:C:2016:847, σκέψη 86), και, υπό την έννοια αυτή, της 14ης Απριλίου 2005, Γάκη-Κακούρη κατά Δικαστηρίου (C-243/04 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2005:238, σκέψη 33).

76. Οι διάδικοι διαφωνούν ως προς το αν οι εννέα αποκλίσεις κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του έτους καταδεικνύουν ότι ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων μειώνει ανεπαρκώς τις βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο. Ωστόσο, τούτο δεν ασκεί, εν τέλει, επιρροή εν προκειμένω.

77. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει από την απάντηση στην αιτιολογημένη γνώμη, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2018 πραγματοποιήθηκαν εργασίες ανακατασκευής που αφορούσαν το στάδιο βιολογικού καθαρισμού του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων³⁰. Δεδομένου ότι το στάδιο αυτό αποτελεί το κεντρικό σκέλος της δευτεροβάθμιας επεξεργασίας³¹, οι εν λόγω εργασίες ανακατασκευής αποτελούν τον λόγο που οι βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο μειώθηκαν κατά πολύ κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους σε σχέση με το πρώτο και που τα αποτελέσματα των μεταγενεστέρων δειγματοληψιών πληρούν, κατά πολύ, τις απαιτήσεις της οδηγίας.

78. Επομένως, από τα εμπροθέσμως προσκομισθέντα στοιχεία του δεύτερου εξαμήνου συνάγεται ότι, κατά την κρίσιμη ημερομηνία, ήτοι στις 8 Ιανουαρίου 2019, ο σταθμός πληρούσε τις απαιτήσεις των άρθρων 4 και 10 της οδηγίας 91/271. Ως εκ τούτου, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί όσον αφορά τον οικισμό Töreboda.

79. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο επιλέξει, παρά ταύτα, να υπεισέλθει στα στοιχεία του πρώτου εξαμήνου του 2018, πρέπει να υπομνησθεί ότι, βάσει του άρθρου 4 και του παραρτήματος I, πίνακας 1, της οδηγίας 91/271, οι βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο δεν μπορούν να υπερβούν τα 25 mg/l οξυγόνου ή πρέπει να μειωθούν κατά τουλάχιστον 70 % ανάλογα προς το φορτίο των εισρεόντων λυμάτων του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων. Ο τίτλος του πίνακα διευκρινίζει ότι εφαρμόζεται η τιμή συγκέντρωσης ή το ποσοστό μείωσης.

80. Μολονότι η Επιτροπή υπογραμμίζει ότι 18 από τα δείγματα καταδείκνυαν ανάγκες σε οξυγόνο που υπερέβαιναν τα 25 mg/l, πλην όμως σε εννέα από τα δείγματα αυτά οι ανάγκες σε οξυγόνο ήταν κατά τουλάχιστον 70 % μειωμένες σε σχέση με το φορτίο των εισρεόντων λυμάτων. Επομένως, πληρούσαν τις απαιτήσεις του παραρτήματος I, πίνακας 1, της οδηγίας 91/271.

81. Αντιθέτως, για τα υπόλοιπα εννέα δείγματα, δεν υπολογίστηκε το ποσοστό μείωσης των αναγκών. Κατά συνέπεια, τα δείγματα εμφανίζουν αποκλίσεις από το παράρτημα I, πίνακας 1, της οδηγίας 91/271. Κατά τον πίνακα 3, σε περίπτωση λήψης 41 έως 53 δειγμάτων κατά τη διάρκεια ενός έτους, επιτρέπονται όμως το πολύ πέντε αποκλίσεις.

82. Ωστόσο, η Σουηδία υποστηρίζει ότι πρέπει να ληφθούν υπόψη μόνον τα 23 δείγματα ως προς τα οποία υπολογίστηκε το ποσοστό μείωσης των αναγκών σε οξυγόνο. Μεταξύ των δειγμάτων αυτών περιλαμβάνεται μόνο μία απόκλιση, μολονότι για τον συγκεκριμένο αριθμό δειγμάτων θα ήταν μέχρι και τρεις αποκλίσεις επιτρεπτές.

83. Δεδομένου ότι, βάσει του τίτλου του πίνακα 2 του παραρτήματος I της οδηγίας 91/271, εφαρμόζεται η τιμή συγκέντρωσης ή το ποσοστό μείωσης, η άποψη της Σουηδίας θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως επιλογή του δεύτερου κριτηρίου εκτίμησης. Ωστόσο, αν θεωρηθεί ότι τα δείγματα αποτελούν μέσο απόδειξης περί της τήρησης του άρθρου 4, δεν θα μπορούν να αγνοηθούν εννέα τεκμηριωμένες αποκλίσεις από τους κανόνες. Επομένως, τα εν λόγω δείγματα συνιστούν ενδείξεις περί διάπραξης παράβασης κατά το πρώτο εξάμηνο του 2018.

³⁰ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 991.

³¹ Βλ. τον ορισμό της έννοιας της «δευτεροβάθμιας επεξεργασίας» στο έγγραφο εργασίας που μνημονεύεται στην υποσημείωση 3 των παρουσών προτάσεων (σ. 6).

84. Εξάλλου, η Επιτροπή ορθώς προβάλλει την αιτίαση ότι τα στοιχεία αυτά δεν συλλέχθηκαν σε αρκούντως τακτικά χρονικά διαστήματα, επειδή τα στοιχεία που προσκομίστηκαν παραδεκτώς στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας³² δεν καλύπτουν, ειδικότερα, τους μήνες Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2018.

85. Ωστόσο, οι πτυχές αυτές δεν κλονίζουν την εκτίμηση της απόδοσης του σταθμού επεξεργασίας λυμάτων στις 8 Ιανουαρίου 2019, επειδή η απόδοση αυτή –όπως ήδη εκτέθηκε στα σημεία 77 και 78 των παρουσών προτάσεων– αποδεικνύεται από τα εμπροθέσμως προσκομισθέντα αποτελέσματα μετρήσεων του δεύτερου εξαμήνου του 2018 και τα χειρότερα αποτελέσματα του πρώτου εξαμήνου μπορούν να αποδοθούν στις εργασίες ανακατασκευής.

86. Επομένως, όσον αφορά τον οικισμό Töreboda, δεν διαπιστώνεται, στην υπό κρίση υπόθεση, ότι, κατά την κρίσιμη ημερομηνία, ήτοι στις 8 Ιανουαρίου 2019, ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων είχε μειώσει ανεπαρκώς τις βιοχημικές ανάγκες σε οξυγόνο.

7. Ενδιάμεσο συμπέρασμα

87. Επομένως, η Σουηδία δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, σε συνδυασμό με το άρθρο 10 της οδηγίας 91/271, επειδή δεν διασφάλισε ότι τα λύματα των οικισμών Lycksele, Malå και Rajala υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή ισοδύναμη επεξεργασία.

88. Η υπό κρίση αιτίαση πρέπει να απορριφθεί κατά τα λοιπά.

B. Το άρθρο 5 της οδηγίας 91/271 – μείωση του αζώτου

89. Όσον αφορά τους τέσσερις οικισμούς Borås, Skoghall, Habo και Töreboda, η Επιτροπή προβάλλει παράβαση της υποχρέωσης αυστηρότερης επεξεργασίας, που προβλέπεται στα άρθρα 5, 10 και 15 της οδηγίας 91/271.

90. Βάσει του άρθρου 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/271, οι αρμόδιες υπηρεσίες οφείλουν να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε, το αργότερο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1998, τα αστικά λύματα που διοχετεύονται σε αποχετευτικά δίκτυα οικισμών με ι.π. άνω των 10 000, πριν από την απόρριψή τους σε ευαίσθητες περιοχές, να υποβάλλονται σε επεξεργασία αυστηρότερη από εκείνη που περιγράφεται στο άρθρο 4 της οδηγίας.

91. Οι κανόνες στους οποίους υπόκειται η αυστηρότερη επεξεργασία των απορρίψεων σε τέτοιες ευαίσθητες περιοχές προκύπτουν από μια αλληλουχία παραπομπών: το άρθρο 5, παράγραφος 3, της οδηγίας 91/271 παραπέμπει στο παράρτημα I, σημείο Β. Το δε σημείο Β, 3, παραπέμπει, περαιτέρω, στους κανόνες του πίνακα 2 του ίδιου παραρτήματος.

92. Η Σουηδία έχει χαρακτηρίσει τα παράκτια ύδατα μεταξύ των νορβηγικών συνόρων και του οικισμού Norrtälje ως ευαίσθητα ή ευάλωτα στον ευτροφισμό λόγω των απορρίψεων αζώτου. Στα ύδατα αυτά, οι επίμαχοι οικισμοί απορρίπτουν έμμεσα τα λύματά τους. Επομένως, οφείλουν να μειώνουν το άζωτο κατά την επεξεργασία των λυμάτων.

³² Όσον αφορά τα εκπροθέσμως προσκομισθέντα στοιχεία, τα οποία θα κάλυπταν το κενό αυτό, βλ. σημείο 75 των παρουσών προτάσεων.

93. Το σημείο Δ, 4, στοιχείο γ', και ο πίνακας 2 του παραρτήματος Ι της οδηγίας 91/271 απαιτούν, όσον αφορά το άζωτο, είτε μείωση η οποία καθιστά δυνατή την τήρηση μιας ετήσιας μέσης τιμής 15 mg/l, για τους οικισμούς με ι.π. μεταξύ 10 000 και 100 000, και/ή 10 mg/l, για τους μεγαλύτερους οικισμούς, είτε ένα ελάχιστο ποσοστό μείωσης από 70 % έως 80 %.

94. Εξάλλου, το άρθρο 10 της οδηγίας 91/271 επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να σχεδιάζουν, να κατασκευάζουν, να θέτουν σε λειτουργία και να συντηρούν τους σταθμούς επεξεργασίας αστικών λυμάτων με τρόπο που να εξασφαλίζει επαρκείς αποδόσεις υπό όλες τις συνήθεις τοπικές κλιματικές συνθήκες, μεταξύ άλλων, προκειμένου να συμμορφώνονται με τις απαιτήσεις του άρθρου 5.

1. Ο οικισμός Borås

95. Τα λύματα του οικισμού Borås υποβάλλονταν αρχικώς σε επεξεργασία από τον σταθμό επεξεργασίας λυμάτων Gässlösa, ο οποίος όμως αντικαταστάθηκε, στις 28 Μαΐου 2018, από τον σταθμό επεξεργασίας λυμάτων Sobacken. Ο σταθμός αυτός έχει δυναμικότητα άνω των 100 000 ι.π. και, ως εκ τούτου, πρέπει να επιτυγχάνει τιμή του αζώτου κατώτερη των 10 mg/l ή ελάχιστο ποσοστό μείωσης από 70 % έως 80 %.

96. Λόγω της μεταβολής αυτής, η Σουηδία δεν ήταν σε θέση να κοινοποιήσει, ήδη με την απάντηση στην αιτιολογημένη γνώμη, μέση ετήσια τιμή για τον εν λόγω σταθμό. Αντ' αυτού, η Σουηδία κοινοποίησε, για αμφοτέρους τους σταθμούς, μέση ετήσια τιμή 18 mg/l αζώτου, ήτοι υπέρβαση³³.

97. Με το υπόμνημα αντικρούσεως, η Σουηδία προσκόμισε όμως συμπληρωματικά στοιχεία δειγματοληψιών, μέχρι τις 5 Σεπτεμβρίου 2019, τα οποία καταδεικνύουν, όσον αφορά τον σταθμό Sobacken, μέση ετήσια τιμή 9 mg/l και μέση μείωση αζώτου κατά 70 %³⁴.

98. Από τα στοιχεία αυτά συνάγεται, λαμβανομένων υπόψη των εκτιμήσεων σε σχέση με τα στοιχεία του οικισμού Tännålen³⁵, ότι ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων Sobacken, κατά την κρίσιμη ημερομηνία, ήτοι στις 8 Ιανουαρίου 2019, πληρούσε τις απαιτήσεις των άρθρων 5 και 10 της οδηγίας 91/271.

99. Το ανωτέρω συμπέρασμα επιρρωννύεται εξάλλου από την εκτίμηση ότι μπορεί να μεσολαβήσει ορισμένο χρονικό διάστημα μέχρις ότου ένας νεόδμητος σταθμός επεξεργασίας λυμάτων να μπορεί να λειτουργήσει με τον βέλτιστο τρόπο. Συναφώς, τα προσκομισθέντα στοιχεία εμφανίζουν, αρχικά, υπέρμετρα υψηλές τιμές, οι οποίες όμως, στη συνέχεια, βελτιώνονται κατά πολύ και παραμένουν σχετικά σταθερές.

100. Επομένως, όσον αφορά τον οικισμό Borås, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

³³ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1153.

³⁴ Παράρτημα Β.15.

³⁵ Βλ. σημείο 72 των παρούσων προτάσεων.

2. Ο οικισμός Skoghall

101. Στον οικισμό Skoghall βρίσκονται δύο σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων, ήτοι ο Sättersviken με 5 457 ι.π. και ο Hammarö με 15 000 ι.π. Δεν αμφισβητείται μεταξύ των διαδίκων ότι αμφότεροι οι σταθμοί πρέπει να τηρούν την οριακή τιμή που έχει καθοριστεί για τους σταθμούς επεξεργασίας για οικισμούς μεταξύ 10 000 και 100 000 ι.π., ήτοι μέγιστη τιμή 15 mg/l αζώτου ή μείωση του αζώτου κατά 70 % έως 80 %. Αυτό είναι ορθό, δεδομένου ότι θα μπορούσαν να παρακάμπτονται οι απαιτήσεις για τους μεγαλύτερους οικισμούς αν ήταν δυνατός ο επιμερισμός της επεξεργασίας των λυμάτων σε περισσότερους μικρούς σταθμούς επεξεργασίας.

102. Στην απάντησή της στην αιτιολογημένη γνώμη, η Σουηδία ανέφερε όμως, όσον αφορά τον σταθμό Sättersviken, μέση ετήσια τιμή 17 mg/l για την περίοδο από 9 Νοεμβρίου 2017 έως 6 Νοεμβρίου 2018³⁶. Ως εκ τούτου, η Επιτροπή θεωρεί ότι υπήρξε παράβαση των άρθρων 5 και 10 της οδηγίας 91/271.

103. Με το υπόμνημα αντικρούσεως, η Σουηδία υποστηρίζει ότι υπήρξαν προβλήματα με τη λειτουργία του εν λόγω σταθμού επεξεργασίας λυμάτων τα οποία επιλύθηκαν. Επιπλέον, το εν λόγω κράτος μέλος προσκομίζει συμπληρωματικά στοιχεία δειγματοληψιών, τα οποία αποδεικνύουν, για την περίοδο από 6 Απριλίου 2018 έως 15 Μαΐου 2019, μέση ετήσια τιμή 12 mg/l αζώτου και μέση μείωση του αζώτου κατά 73 %³⁷.

104. Από τον ανωτέρω ισχυρισμό, σε συνδυασμό με τα νέα στοιχεία, συνάγεται, λαμβανομένων υπόψη των εκτιμήσεων σε σχέση με τα στοιχεία του οικισμού Tänn dalen³⁸, ότι ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων Sättersviken του οικισμού Skoghall πληρούσε, κατά την κρίσιμη ημερομηνία, ήτοι στις 8 Ιανουαρίου 2019, τις απαιτήσεις των άρθρων 5 και 10 της οδηγίας 91/271.

105. Συνεπώς, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί ως προς το σημείο αυτό.

3. Ο οικισμός Habo

106. Ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων του οικισμού Habo έχει δυναμικότητα 17 000 ι.π. Δεν διαθέτει ειδικό εξοπλισμό για τη μείωση του αζώτου στα λύματα και, ως εκ τούτου, αφαιρεί μόνο το 30 % περίπου, με αποτέλεσμα η μέση ετήσια τιμή να ανέρχεται σε 40 mg/l. Ωστόσο, η Σουηδία ισχυρίζεται ότι η ποσότητα αζώτου που απορρίπτεται σε ποταμούς και σε λίμνες μειώνεται με φυσικές διεργασίες κατά 87 %. Η μείωση αυτή προκύπτει με βάση ένα επιστημονικώς αναγνωρισμένο μοντέλο. Ως εκ τούτου, σε συνδυασμό με τη μείωση την οποία επιτυγχάνει ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων, αφαιρείται το 91 % του αρχικού περιεχόμενου στα λύματα αζώτου, προτού τα λύματα εκχυθούν στα ευαίσθητα παράκτια ύδατα³⁹.

107. Λόγω της δυναμικότητάς του, ο σταθμός αυτός πρέπει να επιτύχει την οριακή τιμή των 15 mg/l αζώτου ή μείωση αζώτου κατά 70 % έως 80 %. Το Δικαστήριο έχει ήδη δεχτεί ότι, κατά την εκτίμηση της μείωσης, λαμβάνεται υπόψη η φυσική μείωση⁴⁰. Εντούτοις, η Επιτροπή απαιτεί

³⁶ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1145.

³⁷ Παράρτημα Β.16.

³⁸ Βλ. σημείο 72 των παρούσων προτάσεων.

³⁹ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1139 και 1140.

⁴⁰ Απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2009, Επιτροπή κατά Σουηδίας (C-438/07, EU:C:2009:613, σκέψεις 101 και 104).

να μπορεί να αποδειχθεί η αποτελεσματικότητα της μείωσης αυτής με πρόσφατα στοιχεία μετρήσεων. Η αντίρρηση αυτή είναι κατανοητή, διότι μόνο με βάση πρόσφατα στοιχεία μετρήσεων θα μπορεί η Επιτροπή να ελέγξει το μοντέλο.

108. Η άμυνα της Σουηδίας δεν είναι πλήρως απαλλαγμένη αντιφάσεων. Αφενός, υποστηρίζει ότι είναι πρακτικά ανέφικτο να μετρώνται διαρκώς οι εισροές και εκροές αζώτου σε όλα τα ύδατα της Σουηδίας που είναι επιβαρυνόμενα με άζωτο⁴¹. Αφετέρου, εκθέτει ότι διενεργούνται, εντούτοις, περαιτέρω μετρήσεις για την επιβεβαίωση και τη βαθμονόμηση του μοντέλου⁴². Τα στοιχεία αυτά είναι ελευθέρως προσβάσιμα στο διαδίκτυο⁴³.

109. Στον εν λόγω ισχυρισμό η Επιτροπή αντιτάσσει, με το υπόμνημα απαντήσεως, ότι η Σουηδία δεν έχει προσκομίσει τα ζητηθέντα στοιχεία. Η αιτίαση αυτή δεν μπορεί να απορριφθεί άνευ ετέρου, διότι, βάσει του άρθρου 124, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού Διαδικασίας, το υπόμνημα αντικρούσεως πρέπει να περιέχει τα αποδεικτικά στοιχεία και τα προτεινόμενα αποδεικτικά μέσα. Συνεπώς, τα στοιχεία προς στήριξη των νομικών ισχυρισμών, ήτοι τα αποδεικτικά στοιχεία, πρέπει κανονικά να προσκομίζονται στο Δικαστήριο με το δικόγραφο.

110. Εντούτοις, η Επιτροπή δεν διευκρίνισε, ούτε στο πλαίσιο της ένδικης διαδικασίας ούτε στην αιτιολογημένη γνώμη, ποια στοιχεία μετρήσεων της είναι αναγκαία για να μπορέσει να ελέγξει το μοντέλο φυσικής μείωσης του αζώτου. Ως εκ τούτου, η Σουηδία δεν ήταν σε θέση να προσκομίσει επακριβώς τα στοιχεία αυτά. Συνεπώς, η παραπομπή στα διαθέσιμα στο διαδίκτυο στοιχεία πρέπει, αντιθέτως, να θεωρηθεί ως προτεινόμενο αποδεικτικό μέσο, βάσει του οποίου η Επιτροπή θα μπορούσε να συγκεκριμενοποιήσει την αιτίασή της όσον αφορά τη χρήση του μοντέλου.

111. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή έπρεπε να είχε εξετάσει το περιεχόμενο των διαθέσιμων στο διαδίκτυο στοιχείων. Σε περίπτωση που η εξέταση των στοιχείων θα απαιτούσε πολύ χρόνο, έπρεπε, εν ανάγκη, να είχε ζητήσει παράταση της προθεσμίας ή αναστολή της διαδικασίας.

112. Τίποτα από τα ανωτέρω δεν συνέβη.

113. Συνεπώς, η αντίρρηση της Επιτροπής ότι η Σουηδία δεν προσκόμισε τα αναγκαία στοιχεία μετρήσεων προς έλεγχο πρέπει να απορριφθεί. Επομένως, η προσφυγή είναι αβάσιμη και όσον αφορά τον οικισμό Habo.

4. Ο οικισμός Töreboda

114. Ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων του οικισμού Töreboda πρέπει, λόγω της δυναμικότητάς του με 35 500 ι.π., να επιτύχει επίσης την οριακή τιμή των 15 mg/l αζώτου ή μείωση αζώτου κατά 70 % έως 80 %.

115. Όπως προκύπτει από την απάντηση στην αιτιολογημένη γνώμη, ο σταθμός αυτός δεν διαθέτει ειδικό εξοπλισμό για τη μείωση του αζώτου στα λύματα και, ως εκ τούτου, αφαίρεσε μόνον το 43 % περίπου. Ωστόσο, η Σουηδία επικαλέστηκε φυσική μείωση του αζώτου κατά

⁴¹ Σημείο 21 του υπομνήματος αντικρούσεως.

⁴² Σημείο 29 του υπομνήματος αντικρούσεως.

⁴³ Η Σουηδία παραπέμπει στον δικτυακό τόπο miljodata.slu.se/mvm/.

περαιτέρω 50 %, με αποτέλεσμα το άζωτο στα λύματα να μειωθεί συνολικά κατά 71 %, προτού αυτά εκχυθούν στα ευαίσθητα παράκτια ύδατα⁴⁴. Με βάση όσα εξέθεσα ανωτέρω σε σχέση με τον οικισμό Habo, οι εν λόγω τιμές αρκούν για να αποδειχθεί επαρκής μείωση του αζώτου.

116. Στο υπόμνημα αντικρούσεως, η Σουηδία παραθέτει επίσης τα αποτελέσματα των δειγμάτων μείωσης του αζώτου τα οποία ελήφθησαν μεταξύ της 4ης Ιανουαρίου και της 30ής Δεκεμβρίου 2019. Όπως προκύπτει από τα αποτελέσματα αυτά, ακόμη και χωρίς να ληφθεί υπόψη η φυσική μείωση το 2019, επετεύχθη, στην περίπτωση του εν λόγω σταθμού, μέση τιμή 14 mg/l και μέση μείωση κατά 73 %, πιθανώς λόγω των εργασιών ανακατασκευής που πραγματοποιήθηκαν κατά το πρώτο εξάμηνο του 2018⁴⁵. Οι τιμές αυτές αποδεικνύουν, κατά μείζονα λόγο, ότι ο σταθμός επεξεργασίας λυμάτων του οικισμού Töreboda είχε μειώσει επαρκώς, κατά την κρίσιμη ημερομηνία, το φορτίο αζώτου των λυμάτων.

117. Επομένως, η αιτίαση ότι η Σουηδία παρέβη, στην περίπτωση του οικισμού Töreboda, τα άρθρα 5, 10 και 15 της οδηγίας 91/271 είναι αβάσιμη.

5. Ενδιάμεσο συμπέρασμα

118. Επομένως, η δεύτερη αιτίαση πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Γ. Το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ – καλόπιστη συνεργασία

119. Τέλος, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η Σουηδία παρέβη την υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, επειδή, όσον αφορά τους οικισμούς Habo και Töreboda, δεν προσκόμισε κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία όλα τα αναγκαία στοιχεία. Ειδικότερα, η Σουηδία δεν παρέσχε στην Επιτροπή τις αναγκαίες πληροφορίες που θα καθιστούσαν δυνατή την εκτίμηση από την Επιτροπή του βασίμου των ισχυρισμών της σχετικά με την έκταση της φυσικής μείωσης του αζώτου και της οφειλόμενης στη μείωση αυτή πλήρωσης των απαιτήσεων της οδηγίας όσον αφορά την εξάλειψη του αζώτου.

120. Βεβαίως, στο πλαίσιο διαδικασίας παραβάσεως δυνάμει του άρθρου 258 ΣΛΕΕ, απόκειται στην Επιτροπή να αποδείξει την ύπαρξη της προσαπτόμενης παράβασης. Είναι συνεπώς αυτή η οποία οφείλει να προσκομίσει στο Δικαστήριο τα αναγκαία στοιχεία προκειμένου αυτό να ελέγξει αν συντρέχει η παράβαση, χωρίς να έχει τη δυνατότητα να στηρίζεται σε κάποιο τεκμήριο. Τα κράτη μέλη οφείλουν, ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, να διευκολύνουν την Επιτροπή στην εκτέλεση της αποστολής της, η οποία συνίσταται ιδίως, σύμφωνα με το άρθρο 17, παράγραφος 1, ΣΕΕ, στη μέριμνα για την εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης ΛΕΕ, καθώς και των διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει αυτής από τα θεσμικά όργανα. Ειδικότερα, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι, όταν πρόκειται για την εξακρίβωση της ορθής εφαρμογής στην πράξη των εθνικών διατάξεων για την ουσιαστική εφαρμογή οδηγίας, η Επιτροπή, η οποία δεν διαθέτει ίδια εξουσία διενέργειας ελέγχων στον τομέα αυτό, εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τα στοιχεία που παρέχονται από τυχόν καταγγέλλοντες, καθώς και από το ίδιο το οικείο κράτος μέλος. Εντεύθεν προκύπτει ιδίως ότι, όταν η Επιτροπή προσκομίζει επαρκή

⁴⁴ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1149 και 1150.

⁴⁵ Σημείο 77 των παρούσων προτάσεων.

στοιχεία από τα οποία προκύπτουν ορισμένα πραγματικά περιστατικά που έχουν λάβει χώρα στο έδαφος του καθού κράτους μέλους, σ' αυτό το κράτος εναπόκειται να αμφισβητήσει ουσιαστικώς και λεπτομερώς τα προβαλλόμενα στοιχεία και τις συνέπειες που απορρέουν από αυτά⁴⁶.

121. Στην αιτιολογημένη γνώμη, η Επιτροπή εξέθεσε ότι η Σουηδία δεν εκπλήρωσε την εν λόγω υποχρέωση, επειδή δεν παρέθεσε αποτελέσματα μετρήσεων σχετικά με τη μείωση του αζώτου μεταξύ του σημείου εξόδου των υδάτων από τους σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων και των ευαίσθητων παράκτιων υδάτων⁴⁷. Όπως ήδη εξέθεσα⁴⁸, η εν λόγω απαίτηση είναι κατανοητή, δεδομένου ότι οι υπολογισμοί βάσει μοντέλων μπορούν να ελεγχθούν μόνο με τη χρήση πραγματικών τιμών μέτρησης.

122. Επί του ανωτέρω ισχυρισμού η Σουηδία απάντησε, ειδικότερα, με μία γνωμοδότηση του Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (Σουηδικού μετεωρολογικού και υδρολογικού ινστιτούτου, SMHI)⁴⁹. Στη γνωμοδότηση αυτή, το SMHI διευκρινίζει ρητώς ότι, μολονότι χρησιμοποιήθηκαν πρόσφατες τιμές μέτρησης της περιεκτικότητας των υδάτων σε άζωτο, αυτές δεν είναι διαθέσιμες στην ιστοσελίδα του SMHI, επειδή προέρχονται από τη βάση δεδομένων άλλου φορέα⁵⁰.

123. Παρέχοντας τόσο ελλιπείς πληροφορίες, η Σουηδία παραβίασε την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας και παρακώλυσε την παρούσα διαδικασία. Μολονότι η Επιτροπή επέκρινε την έλλειψη στοιχείων, το SMHI ούτε κοινοποίησε τέτοια στοιχεία ούτε κατονόμασε την πηγή των πρόσφατων στοιχείων ή υπέδειξε την οικεία διεύθυνση στο διαδίκτυο. Η παράλειψη αυτή είναι κατά μείζονα λόγο σοβαρή καθόσον, όπως προκύπτει από το υπόμνημα αντικρούσεως, η μεία τέτοιων στοιχείων θα ήταν ευχερώς δυνατή. Επιπλέον, θα ήταν σύμφωνο με την ορθή επιστημονική πρακτική να κατονομαστεί η γενικώς προσβάσιμη στο κοινό πηγή προέλευσης των χρησιμοποιηθέντων στοιχείων. Επί τη βάση των στοιχείων αυτών, η Επιτροπή θα μπορούσε να προετοιμάσει πολύ καλύτερα την υπό κρίση προσφυγή και θα είχε, μάλιστα, ενδεχομένως αποσύρει τις αιτιάσεις όσον αφορά τους οικισμούς Habo και Töreboda.

124. Βεβαίως, επειδή τα στοιχεία αυτά θα ήταν τόσο σημαντικά, θα ήταν επίσης σύμφωνο προς την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας το να ζητήσει η Επιτροπή εκ νέου, τουλάχιστον ανεπίσημα, να της κοινοποιηθούν οι εν λόγω τιμές μέτρησης. Εντούτοις, η Επιτροπή δεν μπορούσε να γνωρίζει ότι η πρόσβαση θα ήταν τόσο ευχερώς εφικτή. Επομένως, η μη υποβολή νέας αίτησης από την Επιτροπή δεν αναιρεί τη διαπίστωση ότι η Σουηδία παραβίασε την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας.

125. Επομένως, η Σουηδία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, καθόσον δεν παρέσχε στην Επιτροπή κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία τις αναγκαίες πληροφορίες προκειμένου να εκτιμήσει αν οι σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών Habo και Töreboda πληρούν τις απαιτήσεις της οδηγίας 91/271.

⁴⁶ Αποφάσεις της 26ης Απριλίου 2005, Επιτροπή κατά Ιρλανδίας (C-494/01, EU:C:2005:250, σκέψεις 41 έως 44), και της 18ης Οκτωβρίου 2012, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου (C-301/10, EU:C:2012:633, σκέψεις 70 έως 72).

⁴⁷ Βλ., όσον αφορά τον οικισμό Habo, σημείο 95, και, όσον αφορά τον οικισμό Töreboda, σημείο 122 (παράρτημα 9 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1149, καθώς και 1152 και 1153).

⁴⁸ Βλ. σημείο 107 των παρουσών προτάσεων.

⁴⁹ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1349 επ.

⁵⁰ Παράρτημα 10 του δικογράφου της προσφυγής, σ. 1350.

V. Δικαστικά έξοδα

126. Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, σε περίπτωση μερικής ήττας των διαδίκων –όπως εν προκειμένω–, κάθε διάδικος φέρει τα δικαστικά έξοδά του.

VI. Πρόταση

127. Κατά συνέπεια, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

- 1) Το Βασίλειο της Σουηδίας δεν εκπλήρωσε τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, σε συνδυασμό με το άρθρο 10 της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων, επειδή δεν διασφάλισε ότι τα λύματα των οικισμών Lycksele, Malå και Rajala υποβάλλονται, πριν από την απόρριψή τους, σε δευτεροβάθμια ή ισοδύναμη επεξεργασία.
- 2) Το Βασίλειο της Σουηδίας παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ, καθόσον δεν παρέσχε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά την προ της ασκήσεως της προσφυγής διαδικασία τις αναγκαίες πληροφορίες προκειμένου αυτή να εκτιμήσει αν οι σταθμοί επεξεργασίας λυμάτων των οικισμών Habo και Töreboda πληρούν τις απαιτήσεις της οδηγίας 91/271.
- 3) Η προσφυγή απορρίπτεται κατά τα λοιπά.
- 4) Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Βασίλειο της Σουηδίας φέρουν τα δικαστικά έξοδά τους.